

Teenuse 154: valdkonna ülevaade 2020. a

1. Teenuse eesmärk ja prioriteetsuunised

Teenuse 154 eesmärgid ja tegevused tulenevad rahvastiku tervise arengukaval põhinevast keskkonnatervise programmist (edaspidi KTP), mis keskendub keskkonnatervise edendamisele¹. Teenuse 154 tegevused kajastuvad KTP meetmes 1.1. Tervist toetava elukeskkonna arendamine ja elukeskkonnast tulenevate terviseriskide vähendamine“ (Tegevus 1.1.2. Keskkonnatervise riskide hindamine, ennetamine ja ohjamine ning järelevalve).

Teenuse 154 üldeesmärk on edendada ilu-, isiku- ja majutusteenuste terviseohutust läbi terviseriskide hindamise, riskipõhise järelevalve teostamise, sihtrühmade teadlikkuse tõstmise ning seega võimalike ohtude minimeerimise².

Teenuse 154 hõlmab kolme sektorit: ilu- ja isikuteenuste terviseohutus (sh juuksuriteenus, küünetehnikuteenus, kosmeetikuteenused, SPA teenused, intensiivsed esteetilised iluteenused, solaariumiteenus, massaažiteenus, loodusteraapia teenused, balneoloogilistes protseduurides kasutatava ravimuda teenused), majutusteenuste terviseohutus ning reisiteenuste terviseohutuse valdkond (sh laevapere liikmete laeval majutamise terviseohutus).

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2006/123/EÜ teenuseks on mistahes iseseisev majandustegevus ja seda osutatakse tavaliselt tasu eest.³ Teenuse osutaja vastutab oma tegevuse ohutuse ja kvaliteedi eest ning peab täitma nõudeid, mis on esitatud teenuse osutajale ja teenusele. Ohtliku teenusena käsitatakse teenust, mille osutamise viisiga seonduv viga või teenuse osutamisel kasutatava toote konstruktsioon või koostise puudus või teenuse kohta antud ebaõige, eksitav või puudulik teave võib põhjustada inimese vigastuse, mürgistuse või haiguse või muul viisil ohustada tema tervist⁴. Kui teenuse osutamiseks kasutatakse toodet (sh isikukaitsevahendid), peab teenuseosutaja järgima kõiki tootjapoolseid kasutus-, hooldus- ja paigaldamisjuhiseid, et tagada korrektne toote kasutamine ning seeläbi ka osutatava teenuse ohutus⁵.

Rahvastiku tervise arengukavale ja teenuse 154 riskianalüüsile tuginedes on alates 2019. a võetud järgmised prioriteedid sekkumiste puhul:

- Tarbija tervisele kõrgemaid riske esindavate ilu- ja isikuteenuste seiramine ning tegevused, mis toetavad ohtude tuvastamise, hindamise ja minimeerimise kaudu võimaliku negatiivse mõju vähendamist.
- Iluteenuste alase teabe olemasolu ja kättesaadavuse parandamine, tarbija ja teenuse pakkuja teadlikkuse tõstmine.

¹ https://www.sm.ee/sites/default/files/lisa_6_keskkonnatervise_programm_2019_2022_0.pdf

² Teenuse 154 riskianalüüs ja RTA 2020-2030 (eelnüü).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/123/EÜ, 12. detsember 2006, teenuste kohta siseturul <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0123&from=ET>.

⁴ Toote ja teenuse ohutuse seadus¹

⁵ https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Tervishoid/rahvatervis/rta_2020-2030.pdf

2. Valdkonna juhtdokumentidega seotud arendustegevused

Terviseamet aktiivselt osaleb iluteenuste valdkonna standardikavandite koostamises. Aasta jooksul tehnilise komitee EVS/TK 49⁶ tööprogrammi raames oli läbitöötatud ja sisend antud järgmiste dokumentide kohta:

- 1) Standardi EVS-EN 17169:2020 “Tätoveerimine. Ohutu ja hügieeniline praktiseerimine” tõlge.
- 2) Standard EN 16372:2014 Aesthetic surgery services;
- 3) Standardi CEN BTTF Doc038 prTS17227 - Beauty salon services - Specific advanced beauty treatments for use with EN 17226:2019 eelnõu.

Balneoloogiliste protseduuride terviseohutuse valdkonda reguleeriva sotsiaalministri määruse nr 28 kaasajastamine jätkus. Protsessi on kaasatud Sotsiaalministeerium, Terviseamet ja Tervisedenduse ja Rehabilitatsiooni Kompetentsikeskus (TERE KK). Määrusega kehtestatakse piirnormid ja väärtused, mille kaudu saab hinnata ravimuda ja turba ohutust ning piirmäärade ületamisel tunnistada ravimuda ja turvas ohtlikuks ning eemaldada see kasutuselt.

Majutusteenuste valdkonnas jõustus 14.12.2020 turismiseadus uues redaktsioonis. Eesmärk oli nüüdisajastada majutusteenuse osutamise nõudeid (vähendada või kaotada need nõuded, mis pole otseselt vajalikud või kus toimib hästi iseregulatsioon). Ettevõtja saab suurema vabaduse oma teenust kujundada. Majutusettevõtetele esitatavad nõuded, mis täna on seatud [ministri määrusega](#), plaanitakse muuta 2021. aasta esimesel poolel ning fookusesse jääb terviseohutuse ja tarbijakaitsega seonduv⁷.

Reisiteenuste valdkonda reguleeriva rahvatervise seaduse suhtes on käivitatud uuendamise protsess, mille raames on kavandatud muudatused ka reisiteenustele kehtivate nõuete osas.

Meretööseaduse alusel kehtestatud määruste kaasajastamine jätkus 2020. aastal. Muudatused olid suunatud Vabariigi Valitsuse 15.05.2001. a määruse nr 173, tervise- ja tööministri 23.07.2014 määruse nr 49 ning Vabariigi Valitsuse 10.07.2014 määruse nr 112 nõuete ajakohastamisele ning nende osas Terviseamet muudatusettepanekuid ei esitanud. Kuid seoses määruste kohaldamisala laiendamisega on Terviseamet esitanud ettepaneku vaadata üle valdkonna järelevalve: algatada meretöö seaduse muutmine ning eemaldada Terviseamet meretöö seaduse § 73 lg 2 ja 4 sätetest ning reguleerida määruses nr 49 ja määruses nr 112 järelevalve selliselt, et järelevalvet teostab Tööinspeksioon või Veeteede amet.

3. Järelevalvetegevuste analüüs

Terviseamet teostab riskipõhist järelevalvet teenuste terviseohutuse valdkonnas õigusaktidega sätestatud korras. Järelevalve fookuste kujundamisel võetakse arvesse teenusega kaasnevate riskitegurite tervisemõju, kokkupuute iseloomu, sagedust ning kestust. Kitsamalt valdkonna sees kontrolliprioriteetide määramisel võetakse arvesse ettevõtete eripärasid ning varasemate kontrollide tulemusi.

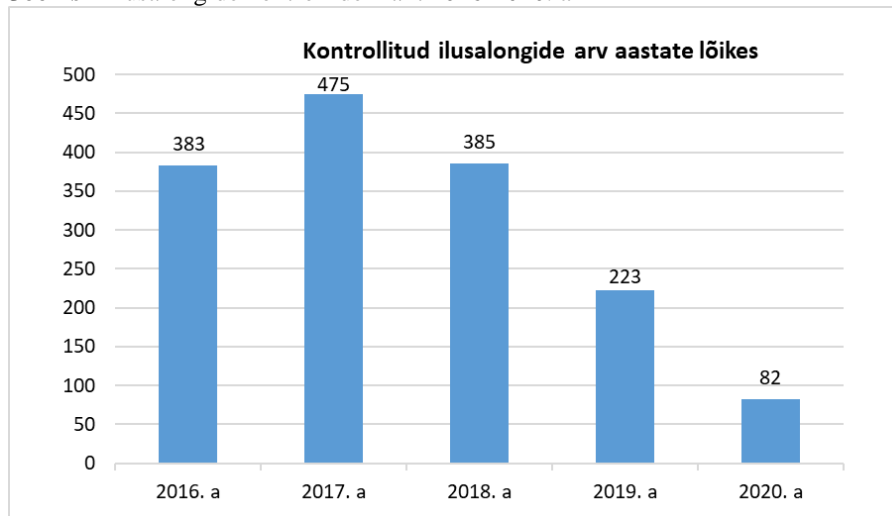
3.1. Ilu- ja isikuteenuste valdkond

⁶ EVS/TK 49 osaleb vastava Euroopa tehnilise komitee juures standardite koostamisel ning tegeleb valminud standardite tõlkimisega eesti keelde.

⁷ <https://mkm.ee/et/turismiseaduse-muudatused-lihtsustavad-majutusettevõtjate-tegevust>

Kontrollitud ilusalongide arv varieerub aastast aastasse vastavalt sellele, kuhu asutuse järelvalve ressursid suunatakse (Joonis 1).

Joonis 1 Ilusalongide kontrollide maht 2016-2020. a

Iluteenuste valdkonnas planeeriti 2020. aastal järelvalvetegevusi üksnes avalduste ja ohukahtluse (sh sihistatud kontrollide) alusel. Kontrollitud ettevõtete arv oli 82. Esmakontrollil nõuetele vastavate ettevõtete arv oli 52. Puudusi avastati 30-s ettevõttes ning aasta lõpuks olid puudused likvideeritud 22 salongis (73 %) (Tabel 1).

Epidemioloogilisest olukorrast tingituna on kontrollide tase planeeritust tagasihoidlikum. Mõõdikute 2 ja 3 täitmismäär on samuti prognoositust madalam, mis on tingitud kontrollprioriteetidest. Kuna järelvalvetegevusi algatati kaebuse vm ohukahtluse alusel, siis ka järelvalvetulemustes on ootuspärane mittevastavuste suurem osakaal.

Tabel 1 Järelvalve üldtulemused

		Prognoos	Tegelik
Mõõdik 1	Kokku kontrollitud ettevõtete arv	140	82
Mõõdik 2	Esmakontrollil nõuetele vastavate ettevõtete arv	105 (75%)	52 (63%)
Mõõdik 3	Ettevõtete osakaal, kus puudused kõrvaldati	80%	73%

Kontrolli alla kuuluvad küsimused asutusesisese kokkuleppe alusel jaotuvad nelja kategooria alla:

- Ruumide vastavus nõuetele;
- Hügieeni vastavus nõuetele;
- Sisekliima vastavus nõuetele;
- Seadmete vastavus nõuetele.

Puudustest suurima osakaaluga mittevastavusi oli kontrolli käigus avastatud hügieeni (30% salongidest) ja sisekliima (23% salongidest) osas. Vähemal määral avastati puudusi ruumide (17%) ja seadmete (13%) osas.

Riikliku järelvalve raames käivitas Terviseamet 2019. a lõpus sihtkontrolli, mille fookuses olid laserprotseduurid. Järelvalve algatamise tingis Terviseameti poolt avalikus veebivõrgus läbi viidud monitoring, mille tulemused näitasid, et ilusalongides pakutakse laia valikut erinevaid laserprotseduure, mille kohta puudub Terviseametil täpsem informatsioon kasutatavatest seadmetest, teenuse osutajatest ning tegevuslubadest.

Laserseade on üks kasutatavaim, kuid samas tõsist tüsistuste ohtu kliendile põhjustav. Laserprotseduuride riskitasemeks on määratud tase C, millega on võimalik tekitada invaliidsus või püsiv kahjustus⁸.

Sihtkontrolli eesmärk oli kontrollida hügieenitingimuste täitmist ja laserprotseduuride korraldust ilusalongides, sh hinnata laserseadmete kasutamise ohutust, et ennetada ohtu inimeste elule ja tervisele.

Sihtkontrolli valimi moodustamisel lähtuti ameti varasemast teabest (sh kaebused, vihjed, reklaam vms), läbiviidud järelevalvemenetlustest ja veebimonitooringu tulemustest. Kokku oli valimis 27 ilusalongi (Tabel 2):

Tabel 2 Valimisse kuuluvate ettevõtete jaotus regioonide kaupa

Regioon	Ettevõtete arv	Kontrollide arv (2019-2020)
Põhja RO	9	6
Lõuna RO	6	3
Lääne RO	6	4
Ida RO	6	6
Kokku	27	19

Seisuga 2021. a jaanuar on osa menetlusi lõpuni viimata ning seetõttu sihtkontrolli tegevused jätkuvad 2021. aastal. Lõplik kokkuvõte tehakse kõigi menetlustoimingute lõpetamise järel.

3.2. Majutusteenused

Analoogselt iluteenustele varieerub aastane kontrollitud majutusasutuste arv vastavalt asutuse prioriteetidele (Joonis 1). Tervisekaitse vaates on majutusteenuste suhtes kehtestatud miinimumnõuded (sh ruumide koosseis ja pindala, valgustus, joogivee varustus, sisseseade), mida võib lugeda täidetuks juhul, kui ehitisele on väljastatud kasutusluba. Hügieeniseisukohast võib oluliseks pidada selliseid tegureid nagu: joogivee kvaliteet⁹, kahjurite ja hallituse olemasolu. Kahjuritest ja hallitusest madalat riskitaset toetab teenuse 154 riskianalüüs. Arvestades, et majutusteenuste valdkonnas on hügieeninõuete täitmine olnud heal tasemel¹⁰ on amet võtnud otsuse piirduda järelevalvetegevustes ohukahtluse alusel algatatavate menetlustega.

Aastal 2020 kaebuste alusel kontrollitud ettevõtteid oli 7. Esmakontrollil nõuetele vastavate ettevõtete arv oli 3. Puudusi avastati 4-s ettevõttes ning aasta lõpuks olid kõik puudused likvideerinud.

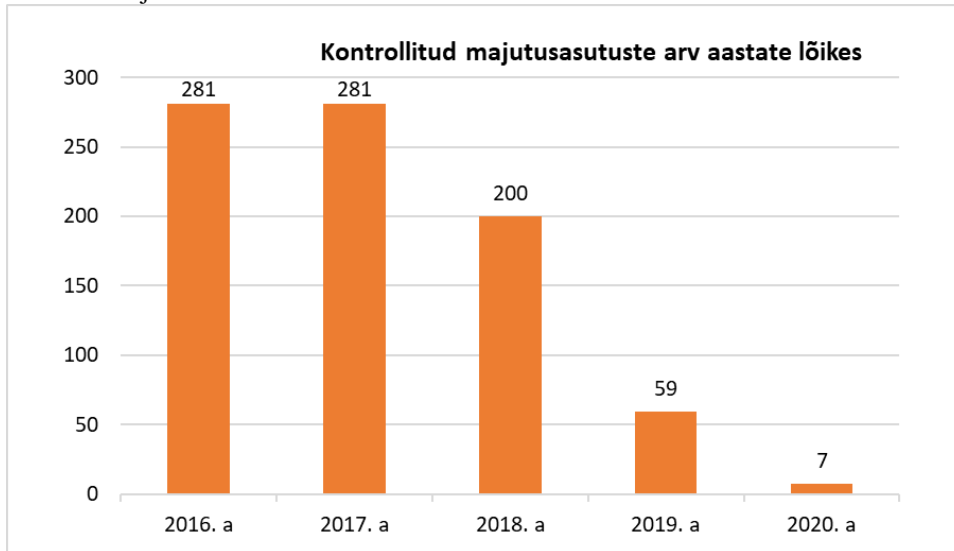
Inspekterimise käigus avastatud peamised puudused: sisekliima nõuete osas 2 korral, hügieeninõuete osas 3 korral.

⁸ EVS-EN 16844:2017+A2:2019

⁹ Joogivee kvaliteeti majutusasutustes kontrollitakse teenuse 143 raames. Seetõttu teenuse 154 tegevuste raames ei keskenduta joogiveest tulenevatele riskidele.

¹⁰ 2018. a andmetel vastas nõuetele 100% kontrollitud asutustest ning 2019. aastal leiti puudusi 17% kontrollitud ettevõtetest.

Joonis 2 Majutusasutuste kontrollide maht 2016-2020. a

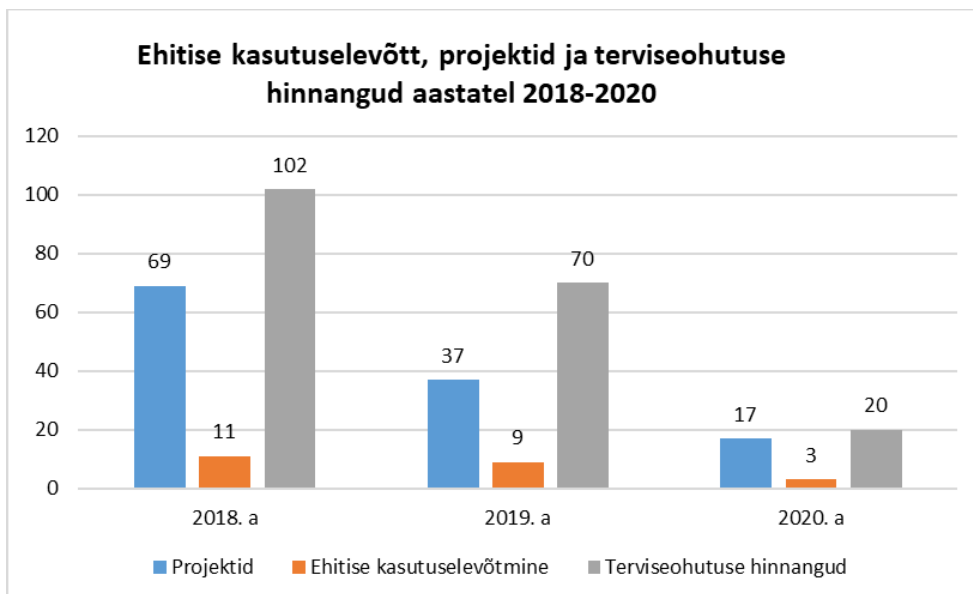
4. Ennetus- ja nõustamistegevuste analüüs

4.1. Projektide läbivaatamine ning terviseohutuse hinnangud teenuste valdkonnas

Terviseamet väljastab terviseohutuse hinnangu ilusalongile/majutusasutusele omaniku taotluse alusel. Samuti vaatab amet läbi KOV-de ja teiste asjaomaste asutuste poolt edastatud projekteerimistingimused eesmärgiga hinnata projekteeritava lahenduse terviseohutust.

Vaatamata COVID-19 kriisile oli aastal 2020 teenuse 154 raames hinnatud projektide/väljastatud terviseohutuse hinnangute üldarv kokku 40. Viimase kolme aasta lõikes tegevuste mahtu kajastab muudatused õigusruumis. . Kogutud andmetest peegeldub tegevuste taseme märkimisväärne langus, mille põhjuseks on muudatused õigusruumis.

Joonis 3 Projektide ja terviseohutuse hinnangutega seotud tegevused

4.2. Erialaseltsidega/teiste ametkondadega koostöö arendamine

Teenuse 154 riskianalüüsisist selgunud ennetus- ja nõustamistegevuste prioriteetsuunised, mis aitavad saavutada ameti strateegilisi eesmärke. Nende hulka kuuluvad: erialaliitudega koostöö arendamine, sihtgruppide ja avalikkuse teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevused, elanikkonna nõustamine. Terviseamet nõustab huvigruppe kodulehe, Facebook-i, meediakanalite ja avalike ürituste kaudu. Avalikkuse teadlikkuse tõstmine jääb fookustegevuseks edaspidiseks.

Terviseametit kaasatakse sihtgruppidele suunatud seminaridel, messidel, teabepäevadel, riiklike kutsestandardite väljatöötamisel.

Seoses eriolukorraga hakkas intensiivselt arenema koostöö majutusteenuste sektori erialaliitudega. Koostöös korraldati 3 vebinari COVID-19 levikuperioodil teenuse osutamise võimalustest ning koostati üksikasjalik käitumisjuhised majutusasutustele.

Jätkus koostöö Eesti Kosmeetikute Liiduga. Teemadeks olid viiruse levikuga seotud küsimused ning esinemine kosmeetikute vebinaril.

2020. aasta jooksul võttis Terviseamet osa OSKA¹¹ ilu- ja isikuteeninduse valdkonna tööjõu- ja oskuste vajaduse uuringust, andis eksperthinnangu uuringu tulemustele. Uuring annab ülevaate isikuteenuste valdkonna määratlusest, kutsealadest, valdkonna tööjõu- ja oskuste vajadust mõjutavatest trendidest, uuringutest ja arengukavadest, samuti tööhõivest, ettevõtetest ja koolituspakkumistest.

Aasta jooksul on Terviseametit kaasatud EVS/TK „Ilu- ja isikuteenused“ töörühmas, kus arutati iluteenuste valdkonna arengu toetavate standardite üle.

Toimusid arutelud TERE Kompetentsikeskusega balneoloogilistes protseduurides kasutatava ravimuda teemadel.

Vaatamata COVID-19 kriisile olid jätkuvalt fookuses ilusalongide hügieenialased teemad. Erinevates maakondades korraldati kokku 6 hügieenialast teabepäeva. Teabepäevadel tutvustati ilu- ja isikuteenust puudutavat seadusandlust, võimalikke ohutegureid ja nende vältimist, haiguste ennetamise ja nakkushaiguste tõrje meetodeid, nõudeid piiripealsete iluteenuste pakkumiseks ning meditsiiniseadmete kasutamiseks.

Alates 2020. a kevadest hakkas avalikkus tundma suuremat huvi solaariumiteenuse antimikroobse toime vastu ning laiemalt UV-lampide desinfitseerivate omaduste vastu. Koostöös Eesti Solaariumikojaga olid selgunud solaariumiteenuse tarbija infovajadused. Sai läbitöötatud teemakohane teaduskirjandus ning koostati ja avaldati teabematerjal UV kiirguse terviseteguritest¹², antimikroobsetest omadustest (sh COVID-19 vastased omadused) ning solaariumide tervise- ja ohutusteguritest¹³. Koostöös Tiiu Tamm Inseneribüroo OÜ-ga on avaldatud artikkel UVC lampidest tulenevatest ohtudest¹⁴.

¹¹ OSKA- tööturu seire ja prognoosi ning oskuste arendamise koordinatsioonisüsteem (<https://oska.kutsekoda.ee/oskast/oska-koordinatsioonikogu/>).

¹² <https://www.terviseamet.ee/et/keskkonnatervis/inimesele/fuusikalised-tegurid/paike>

¹³ <https://www.terviseamet.ee/et/valkonnad/keskkonnatervis/teenused/solaariumid>

¹⁴ UV-C kiirguri kasutamine kodustes tingimustes võib olla ohtlik teie tervisele, Elektriala nr 6, 2020.

4.3. Nõustamistegevused ilu- ja isikuteenuste valdkonnas

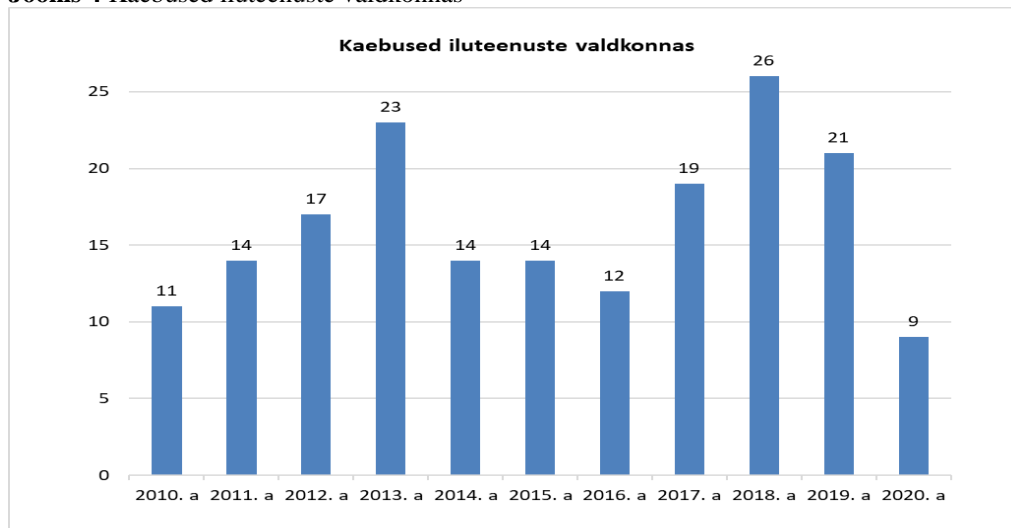
Kokku oli 2020. aastal registreeritud 350 pöördumist ilu- ja isikuteenuste kohta, sh 10 kaebust. (Tabel 3). Pöördumistes tuntakse huvi uute ilusalongide avamisele kehtivatest nõuetest, iluprotseduuridele ja teenuse pakkujate kvalifikatsioonile laienevatest nõuetest. Saabunud pöördumistest võib seostada ebakvaliteetsete esteetiliste mittekirurgiliste protseduuridega 2 juhtu¹⁵.

Tabel 3 Nõustamistegevused ilu- ja isikuteenuste valdkonnas

Pöördumiste üldarv	350
sh. kaebuste arv	10

Iluteenuste valdkonnas registreeritud kaebuste tase kõigub 2010-2020 aastate lõikes vahemikus 9 kuni 26 (Joonis 4). 2020. aastal registreeritud kaebuste sisu jääb hügieenialase temaatika piiridesse.

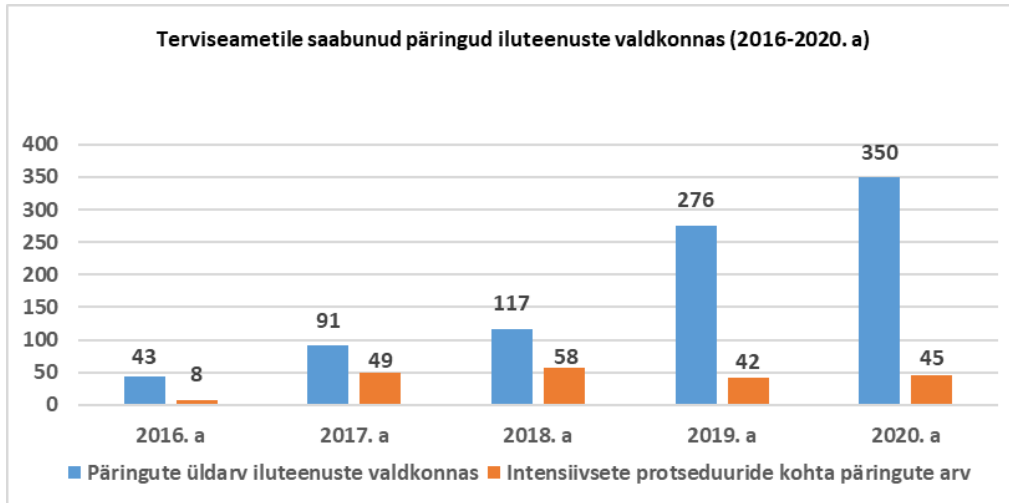
Joonis 4 Kaebused iluteenuste valdkonnas

Aastatel 2016-2020 päringute analüüs näitas, et iluteenustega seotud pöördumiste arv on viie aastaga oluliselt kasvanud (Joonis 5).

¹⁵ TTO vastamisel, KTO pöördumiste tabelis need juhud ei kajastu.

Joonis 5 Pöördumised iluteenuste valdkonnas

Kasvav huvi on ootuspärane, arvestades iluteenuste sektori arengutempot, pakutavate iluprotseduuride spektri laienemist, aga ka protseduuride agressiivsema iseloomu tõttu kasvavaid terviseriske. Innovaatiliste noorendavate iluteenuste taustal tekib huvigruppidel hulgaliselt küsimusi. Lisaks sellele on pöördumiste arvu oluliselt mõjutanud koroonakriis, mis peegeldab TA ja sihtgruppide vahelise järjepideva tõhusa kommunikatsiooni olulisust. Pöördumiste maht ja sisu kinnitavad avalikkuse teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevuste jätkamise vajadust.

4.4. Nõustamistegevused majutusteenuste valdkonnas

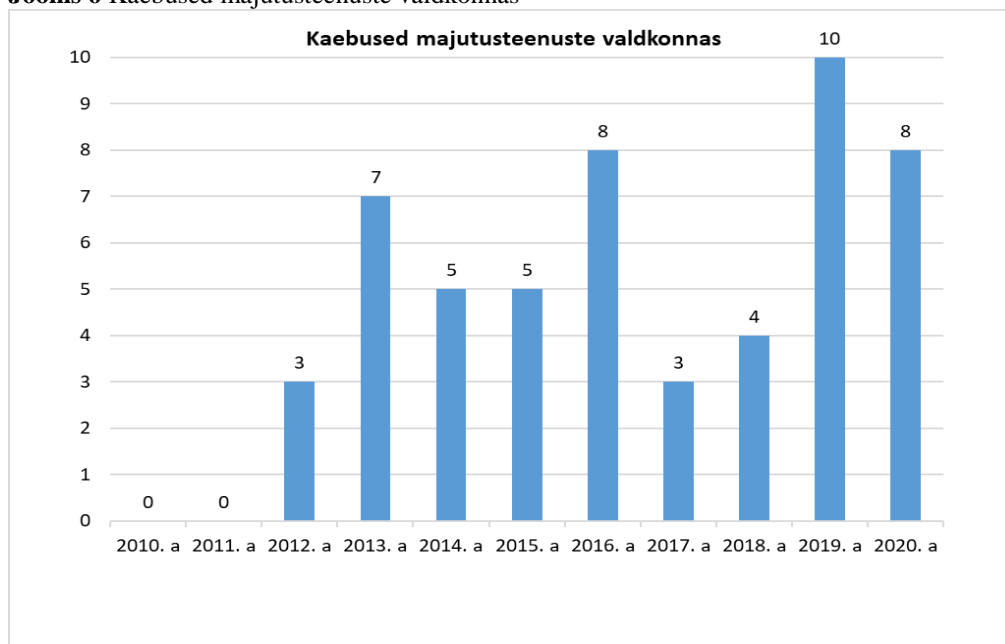
Kokku oli 2020. aastal majutusteenuste kohta registreeritud sama arv pöördumisi nagu ka 2019. aastal. Nendest kaebusi oli 8. (Tabel 4).

Tabel 4 Nõustamistegevused majutusteenuste valdkonnas

	2019	2020
Pöördumiste üldarv	32	32
sh. kaebuste arv	10	8

Kaebuste arv majutusteenuste valdkonnas on olnud kestvalt madalal tasemel, millest tuleneb võimalike riskide madal tase ning mis omakorda õigustab järelevalve madalat prioriteeti (Joonis 6). Registreeritud kaebustest 3 oli seotud kahjuritega, kahel korral avaldati rahulolematust hügieeni taseme ning ühel korral joogivee kõrvallõhnaga.

Joonis 6 Kaebused majutusteenuste valdkonnas

Suurima osakaaluga pöördumisi oli seotud COVID-19 leviku tingimustes teenuste osutamise ja Vabariigi Valitsuse korralduste tõlgendamisega. Vähemal määral tunti huvi uute majutusasutuste avamisel kehtivate nõuete osas.